

HØRINGSSVAR fra IOGT i Norge til dokument 8:46 L (2021-2022) Representantforslag om å gjennomføre rusreformen

I likhet med forslagsstillerne er IOGT i Norge opptatt av at ungdom får hjelp så tidlig som mulig og at hjelp gis uavhengig av grad av avhengighet. Vi er enige med forslagsstillerne i at et felles mål er å redusere skadelig inntak av rusmidler og å jobbe for å redusere folks behov for å ruse seg. Dette målet når vi ved å ta vare på den restriktive holdningen som er til narkotika i Norge, og ved å jobbe tverrfaglig med forebygging, med tidlig intervensjon, behandling og rehabilitering. Slik beholder vi forbruket lavt.

Derfor er vi svært kritiske til representantforslaget om avkriminalisering av narkotika i Norge. Forslaget går lenger enn hva en har gjort i andre europeiske land. Vi frykter at forslaget vil føre til at flere unge vil bruke narkotika, og at flere vil få problemer.

Vi er opptatt av at mennesker med rusproblemer skal få hjelp, men vi mener at det lar seg gjøre uten å svekke dagens forebyggende lovverk.

Alle er enige om at ungdommen ikke kan overlates til seg selv. Det er et ansvar vi som storsamfunn må ta sammen. Vi mener at dette representantforslaget innebærer at vi svekker rammene rundt det forebyggende arbeidet og at man heller bør styrke de forebyggende virkemidlene som vi har erfart at fungerer.

1. Norsk ungdom bruker lite narkotika. Det store flertallet har aldri engang prøvd. Med forslaget mister unge mennesker gode grunner til å si nei til narkotika

Norske ungdomsskoleelever er ifølge ESPAD-undersøkelsen i dag blant dem som bruker minst narkotika i Europa. Årsakene er sammensatte, men forebyggende arbeid, lovverk og holdninger i samfunnet spiller sterkt inn på dette. Det er forskjell på en 50-årig heroinavhengig, en 15-åring som står foran valget å eksperimentere med narkotika for første gang på fest og en 17-åring med vanskelige hjemmeforhold som finner tilflukt i rusbruk. Noen søker positive opplevelser, mens andre flykter fra et vanskelig liv. Noen er mer sårbare enn andre. For noen har straffetruelsen ingen betydning, for andre kan det være avgjørende for at man velger noe bort. Narkotikaforbudet vil ikke fungere allmentforebyggende eller respekteres dersom det ikke også sanksjoneres. Veldig mange unge i våre virksomheter forteller at risikoen for å få noe på rullebladet har bidratt til at de ikke har brukt narkotika. Forskerne Bramness og Bretteville-Jensen har spurt unge mennesker (18-30 år) om de ville bruke cannabis dersom de ikke risikerte å bli arrestert - og blant dem som oppga at de tidligere ikke har brukt, svarer 22 prosent at da ville de det. Det er et urovekkende høyt tall, noe som gjør at vi må sette spørsmålsteget ved påstanden om at reformen ikke vil føre til økt bruk.

Som begrunnelse for å ta bort straffereaksjoner for alle argumenteres det med at man ikke har kunnet dokumentere at straff virker. Vi er enige i at ingen med sikkerhet kan si hvilken effekt en avkriminalisering vil ha. Forbruket styres av både politiske tiltak og nasjonale og internasjonale trender. I likhet med for eksempel Folkehelseinstituttet og SERAF er vi imidlertid bekymret for at bruken vil øke. Land som har avkriminalisert, har gjort det på ulike måter og med ulikt utgangspunkt. Ofte er det slik at en praksisendring kommer i forkant av en lovendring, slik at effekten av lovendringen er begrenset. Mens forskningen tidligere ikke fant noe klart bilde av en reduksjon i forbruk av cannabis ved avkriminalisering har det de siste årene vært studier som viser en signifikant økning, og de nye studiene ser også ut til å være sterkere metodisk.

Ungdommer som trenger endring i livene sine må få god og forpliktende oppfølging. Det er et mål i seg selv å holde både rusavhengige og ungdom borte fra strafferegistrene. Men det er nok av eksempler på folk som har hatt en grei A4-oppvekst og som likevel utvikler rusproblemer.

2. 85 prosent av norsk ungdom er fornøyde med foreldrene sine. Foreldreinvolvering har en dokumentert viktig forebyggingsseffekt.

Med forslaget koples foreldrene av og mister viktig støtte fra storsamfunnet

Foreldre som opplever at ungdommen deres er i ferd med å utvikle rusproblemer trenger hjelp og oppfølging. Konsekvensen av regjeringens forslag er at du som forelder/foresatt ikke skal ha rett til innsyn i din ungdoms rusmiddelbruk, og kartleggingen av denne, dersom ungdommen er over 16 år, som er den helserettslige myndighetsalderen i Norge. Med unntak av pliktig oppmøtet til en rådgivende samtale sammen med foresatt eller verge vil det i stor grad være opp til ungdommen selv å bestemme hvor mye man som forelder skal få vite om det som skjer etter fylte 16 år. I dag gir straffelovgivningen foresatte en rolle som verge slik at de kan følge opp ungdommen sin tett i en utfordrende og sårbar periode av livet. Utover det pliktige oppmøtet er det ikke foreslått at foreldre vil få noe støtte fra samfunnet.

Det vi heller ønsker oss er en reform som:

- **Styrker forebyggingsarbeidet blant unge**
- **Gir bedret helsehjelp til mennesker med rusproblemer**
- **Gir tidligere og raskere hjelp til unge som trenger det**
- **Sørger for at det fortsatt er lav aksept for å bruke narkotika og at rusmidler er vanskelig tilgjengelig.**

Noen sårbare unge utvikler tidlig et stoffbruks- og avhengighetsproblem. Disse problemene går ofte ikke over av seg selv. De må avdekkes så fort som mulig, slik at hjelpetiltak kan settes inn. I de senere årene er det utviklet nye, alternative reaksjoner overfor unge narkotikabrukere. Disse må utvides og styrkes. Men ruskontraktene preges mange steder av at ressursene hos politiet og kommune-/skolehelsetjenesten er for dårlige. I Ringsaker kommune har de gode erfaringer med ruskontrakter for unge helt opp til 24 år, gjennom TIUR-prosjektet. Erfaringene fra «Lik praksis» gjennom konfliktrådet i Trøndelag, viser at tidlig avdekking, lik praksis og helhetlig og forpliktende oppfølging gjennom ruskontrakter over tid hjelper unge ut av rusbruk og sosiale utfordringer. Vi mener at ruskontrakter mellom den enkelte unge og politiet, i samarbeid med foreldre og helsetjeneste, bør bli en standard for alle unge som på et tidlig stadium blir avdekket for narkotikabruk. Ruskontrakter bør også være et tilbud til unge voksne.

IOGT ønsker en ulik praksis slik at rusavhengige ikke straffeforfølges. I representantforslaget legges det også opp til å behandle brukere ulikt når det gjelder vilkår for oppmøte for den rådgivende enheten, om hvorvidt det skal gis gebyr ved manglende oppmøte og om det skal gis betinget eller ubetinget påtaleunntatelse. Uansett må det altså gjøres vurderinger av denne typen også om avkriminaliseringen skulle bli vedtatt.

Det kan være vanskelig å trekke et klart skille mellom ulike typer brukere. Det er imidlertid ikke nytt at påtalemyndigheten gjør slike vurderinger. Riksadvokaten kan gi retningslinjer for reaksjonsform slik det ble gjort i 2020 under utbruddet av Covid19. Om man er uenig i politiets metoder kan dette påvirkes gjennom politiinstruksen, og som Helge Waal skriver i Dagsavisen 9. mars 2021 er det «fullt mulig å endre regelverket rundt bøteinstituttet slik at bøtene kan frafalles på fornuftige betingelser, og merknader i rullebladet kan strykes etter en avtalt periode.»

Kontakt: Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes, cecilie.widnes@iogt.no, mob. 48231660